

УДК.330.142

Структура детермінантів та модусу соціальності південнокорейського суспільства

І.В. СЕМЕНЮК

Класичний приватний університет, м. Запоріжжя, Україна

E-mail: rector@zhu.edu.ua

Авторське резюме

Корейський півострів, розділений на два ворогуючі табори, сформував дві зовсім різні соціальності на функціонування яких впливають різні модуси та детермінанти. Те, що є актуальним на Півночі, не має нічого подібного на Півдні. А те, що є рушійною силою Півдня, не сприймається Північчю. Детермінанти та модус південнокорейського суспільства: соціальна культура, політика та економіка здійснюють свій значний вплив на формування всього соціуму у Південній Кореї. Стрімкий економічний ріст, просування держави на світову арену, вихід на світові ринки, глобалізація, сьогодні зацікавлюють багатьох дослідників.

Аналіз структури детермінант, модусу та деяких важливих факторів південнокорейської соціальності.

Дослідження щодо даної проблематики знаходимо у дослідженнях таких науковців: Г.Ким, К. Куротченко, А. Курмизов, Є. Заводська та інші.

На основі аналізу структури детермінант та модусу південнокорейського суспільства відкриваються сутність сучасного південнокорейського соціуму та фактори його розвитку і впливу у сучасних координатах розвитку.

Відроджуючи національний світогляд, самосвідомість, культурні традиції Південної Кореї, детермінанти та модус південнокорейського суспільства, це демократичні цінності, культурна традиція Південної Кореї, яка дає можливість здійснити внесок у зміцнення миру і процвітання на планеті.

Ключові слова: ідеологія, чучхесон, детермінанти, південнокорейське суспільство, модуси, гармонія.

Structure and determinants, modes of South Korean society

I.V. SEMENIUK

Classic private university, Zaporizhia, Ukraine

E-mail: rector@zhu.edu.ua

Abstract

The Korean peninsula is divided into two opposing camps formed two very different social implications which affect the functioning of the various modes and determinants. The fact that is relevant to the North, has nothing like the South. And what is the driving force of the South is not perceived North. Determinants and modus South Korean society: social culture, politics and economics, make a significant impact on the whole society in South Korea. The rapid economic growth, promoting the state on the world stage, access to global markets, globalization, today zatsikavlyuyut many researchers.

Analysis of the structure determinants mode and some important factors South Korean sociality.

Research on this subject is found in the research of scientists: H.Kym, K. Kurotchenko, A. Kurmyzov, J. Plant, and others.

Based on the analysis of patterns and determinants of mode of South Korean society, called the essence of the modern South Korean society, and factors for its development and influence in modern coordinates development.

Reviving the national outlook, identity, cultural traditions of South Korea, determinants and modus South Korean society is democratic values, cultural tradition of South Korea, which makes it possible to make a contribution to peace and prosperity in the world.

Keywords: ideology, chuchheson, the determinants of South Korean society, modes, harmony.

Виклад основного матеріалу. Щодо особливих детермінант та модусу південнокорейського суспільства, то тут звернемо увагу на: політику (державний лад, ідеологія «чучхесон»), соціокультурні чинники (традиційне суспільство, суспільна гармонія «джохва»), економіка (патерналізм).

Щоб дати більш близьке до реальності розу-

міння ідеології Півдня та визначити її політичну детермінанту та модус, слід звернутися до філософії – Чучхесон. В перекладі з корейської «чучхесон» (з кор. самостійно, самостійність), активно підтримує ідею національної самобутності. Подібно до того, як Кім Ір Сен розробив ідеї Чучхе, Пак Чжон Хі розробив ідею демократичних принципів. Пак Чжон Хі, заявляв,

що демократія в Південній Кореї повинна бути побудована на базі «здорового націоналізму», тобто з урахуванням національних традицій. Він критикував стопроцентне наслідування західних політичних порядків і стверджував, що «демократія західноєвропейського зразка не підходить для Південної Кореї». Замість цього він пропонує створити «кореїзовану демократію». У своїх працях «Шлях нашої нації» він пише: «Беручи урок з невдалої спроби запозиченої демократії, пустити коріння в корейський ґрунт, необхідно докласти всіх зусиль до того, щоб закласти фундамент кореїзованої форми демократії». У своїх роботах південнокорейський лідер використовував й інші терміни для позначення пропагованого ним політичного ладу - «адміністративна демократія», «націонал - демократія», «керована демократія». Суть цих теорій у пропаганді необхідності посилення ролі держави в житті суспільства, що, на думку автора, буде сприяти успіху модернізації Республіки Корея та її успішному просуванню у світових координатах розвитку [3]. Ці філософські та ідеологічні ідеї Пак Чжон Хі – здійснили свій значний результат. Вони допомогли зберегти традиційну самобутність корейського народу, та через власні сили і запозичені демократичні цінності побудувати відповідну для Південної Кореї демократію та політику. Сучасну ідеологію Чучхесон південнокорейського суспільства можна охарактеризувати так: демократія, демократичний соціалізм, соціальна демократія. Республіка Корея має демократичну форму державного ладу, яка заснована на принципі поділу законодавчої, виконавчої та судової влади при їх взаємозалежності і взаємообмеженні. Носієм суверенітету і єдиним джерелом влади є народ. Конституція гарантує основні права народу на свободу, соціальне забезпечення та участь в управлінні державою. З метою максимального захисту прав і свобод громадян Конституція також передбачає самостійність трьох гілок державної влади - виконавчої, законодавчої та судової.

Республіка Корея, за політичним та державним визначенням, належить до романо-германської правової сім'ї, маючи також значні запозичення з американського права. При цьому правосвідомість і правова культура корейців значною мірою ґрунтуються на загальних для народів Східної Азії конфуціанських традиціях: колективізм, патерналізм. Тут пріоритет віддається етичним нормам над юридичними, обов'язків над правами. Отже, щоб побудувати таку чітку структуру державного апарату, тут було занурення та правильне відношення до своїх традицій та відновлення корейського традиційного суспільства. Мова йде про становлення нового соціокультурного

середовища, заснованого на гуманізмі та лібералізації суспільно-політичних відносин у контексті глобальних антиавторитарних і анти-тоталітарних змін, якими відзначена всесвітня історія 70-90-х рр.

Важливими модусом та детермінантами у південнокорейській соціальності є поняття – традиційне та сучасне суспільство. Соціальна структура південнокорейського суспільства характеризується суворою ієрархічністю. Так, Південна Корея є країною, в якій конфуціанство розглядається як система моральних і етичних цінностей, що регулюють взаємини людей і спонукає їх бути послідовниками вищої мудрості, справедливості, праведності та відповідності людині, хоча як місце вона займає в соціально-суспільній ієрархії. Культура взаємин корейців вибудована по вертикалі - як сукупність вищих норм мудрості та етики, в якій встановлена ієрархічна субординація цінностей і чеснот, відбиває п'ять принципів відносин: імператора і підданого, батька і сина, старшого брата і молодшого брата, чоловіка і дружини, двох друзів.

Згідно із цими принципами батько зобов'язаний ставитись до сина з любов'ю, а син до батька - з синівською шанобливістю; старший брат повинен сприймати молодшого з добротою, а молодший брат старшого - з повагою; відносини чоловіка до дружини повинні бути справедливими, а дружини до чоловіка - послужливими; ставлення правителя до підданих мають бути доброзичливими, а піддані до правителя повинні ставитись з вірністю.

Конфуціанська етика створила міцні основи взаємовідносин між корейцями. Соціальний світ, відповідно до конфуціанського вчення, поділений на чіткі структури: старші - молодші, керівник-підлеглий тощо. При цьому соціально-політична структура суспільства також строго ієрархічна - зв'язки в ній переважно вертикальні. Це означає, що відносини між рівними (керівник - керівник, підлеглий - підлеглий) менш значущі, ніж відносини підпорядкування (керівник - підлеглий). Ці риси конфуціанської етики і традицій виявляються в Кореї в поведінці співрозмовників, в їхніх специфічних жестах, поклонах, особливих манерах вітання, в письмових і усних формах висловлення ввічливості, чемності й поваги [1, с. 22 - 23].

Південна Корея є країною, в якій конфуціанство розглядається як система моральних і етичних цінностей, що регулюють взаємини людей і спонукає їх бути послідовниками вищої мудрості, справедливості, праведності та відповідності людини, хоч як місце вона займала в соціально-суспільній ієрархії. Ще з древніх традицій принцип – «Чоловік – Жін-

ка», сформував відповідне ставлення до жінки, яке будується відповідно до принципу – «нам-джян йобі» - «Поважати чоловіків - зневажати жінок». Тому, якщо відбувається спілкування з жінкою, то треба використовувати і відповідний стиль спілкування з нею. Принцип - «Суспільне становище». По громадському статусу «Вищий» удостоюється більшої поваги в розмові, ніж рівний, а іноді і старший за віком, але «нижчий» («уі сирі») за суспільним становищем. Принцип – «Вік: старший - рівний – молодший». У корейському суспільстві особистість завжди належала, перш за все, до сімейного осередку, який забезпечував існування цієї особистості й представляв її в рамках суспільства і держави. Принцип - «буджйон – джяджбон» - «Який батько, такий і син» - відіграє істотну роль у соціалізації корейського суспільства [2]. Ці давні традиції пережили досить серйозну реформацію у сучасних реаліях, хоча і залишили свій відбиток у суспільстві.

Після 1945 року південнокорейська соціальність, зазнала стрімкої американізації всіх сфер життя її суспільства. Особливо помітний вплив американська матеріальна культура справила на сучасну корейську архітектуру, організацію транспорту і торгівлі, одяг та зачіски, багато правил етикету, харчування і, звичайно, масову культуру та розваги.

Будинки європейського, або точніше американського типу у великих кількостях стали з'являтися в корейських містах тільки в кінці 50-х років. Сприяли цьому, в першу чергу, два явища - мода на все американське (саме в цей час американська культура стає в Південній Кореї актуальною) і зміна цін на будівельні матеріали. Необхідне для традиційної архітектури дерево тоді різко подорожчало, бо на початку 60-х років вирубка лісу досягла свого апогею (зупинити цей процес вдалося тільки урядом Пак Чжон Хі, причому вельми крутими заходами), в той час як цегла та цемент, навпаки, подешевшали. У результаті будинки традиційного корейського типу в даний час стали в Сеулі та інших великих містах рідкістю.

Сучасна культура Південної Кореї носить синтетичний характер, вона являє собою сплав традиційних і нових, запозичених рис. Як уже говорилося, в силу колишнього економічного і технічного лідерства країн Європи та Північної Америки, в умовах Південної Кореї і Далекого Сходу, технічні та культурні інновації були західними за своїм походженням (хоча в деяких випадках вони поширювалися через Японію), так що модернізація мала на увазі поширення в країні євро-американських норм організації виробництва та побуту. Ці норми вступали у взаємодію з місцевими традиціями, що вело до формування культури, в якій переплелися спо-

конвічно корейські, далекосхідні і євро-американські елементи. У силу різних історичних причин, які можуть (і повинні) бути об'єктом окремих досліджень, ця синтетична культура виявилася найкращим чином пристосованою до вимог сучасного індустріального суспільства.

У той же час процеси модернізації та вестернізації торкнулися різних галузей соціокультурного життя країни в дуже різному ступені. У деяких сферах життя серйозних змін не відбулося, і традиційні норми зберігаються і в наші дні. Так, хоч якість споживаних корейцями продуктів значно зросла, в цілому в їх харчуванні повністю домінують старі кулінарні традиції та рецепти, а більшість прониклих із-за кордону нових страв у наші дні є швидше «харчовою екзотикою». Можна навіть сказати, що за своїм складом сучасне повсякденне корейське харчування ближче до харчування дворянської сім'ї XIX століття.

В інших областях, навпаки, старі норми виявилися майже повністю забутими. Так, практично зник з міського побуту корейський традиційний одяг, на зміну якому прийшов європейський костюм, причому цікаво, що корейці і кореянки зараз показують себе великими шанувальниками західної моди, ніж самі іноземці. У багатьох випадках корейці перенесли на ті чи інші інститути сучасного індустріального суспільства те ставлення, яке раніше існувало у них до традиційних суспільних явищ. Помітно це, наприклад, при розгляді престижності тих чи інших видів діяльності. Так, при всіх економічних успіхах сучасної Південної Кореї бізнесмени в цій країні не користуються особливою повагою, в той час як державні чиновники, незважаючи на відносно скромні доходи, а особливо вузівські професори, навпаки, володіють величезним авторитетом. Як і в старі часи, корейське суспільство надає величезного значення принципам екзаменаційного відбору, і для людини, хто мав намір зробити серйозну кар'єру, шлях до неї, як і століттями раніше, лежить, у першу чергу, через напружене навчання, яке необхідно починати в ранньому віці.

Стимулюють процес вестернізації у Південній Кореї щонайменше дві обставини: по-перше, Корея у все більшій мірі піддається впливу світової культури, вирішальну роль у формуванні якої, як і раніше, відіграють країни Заходу і, особливо, Америка. Незважаючи на активний націоналізм і зростаючі антиамериканські (тобто антизахідні) настрої, для більшості корейців американська західна культура залишається зразком для наслідування, і проникаючих у Південну Корею з-за океану норм поведінки і звичок, які частіше сприймаються

як «сучасні» і «прогресивні». По-друге, при всій своїй соціальності та культурній своєрідності Південна Корея - це сучасна високорозвинена капіталістична держава, яка за станом ще на середину 1990-х років володіла однією з найбільш динамічних і перспективних економік нашої планети. Розвиток йде за тими ж законами, яким підкоряються й інші індустріальні суспільства. А сьогодні станом на 2013 рік Південна Корея є активним гравцем на світовій арені.

Гармонія (кор. джохва) проявляється у відносинах між людиною та природою, а також у відносинах між людьми. Поведінка людини має відповідати природному порядку, а в суспільних відносинах на перший план виходить ідея узгодженості та злагоди. Гармонія – це невід’ємна частина даоської філософії. Гармонія - це поєднання «Інь» та «Янь». Згідно зі світоглядом східних людей усе має бути в стані рівноваги, інакше кажучи, в гармонії [7].

Відштовхуючись від конфуціанських переконань, термін «інхва» визначає підхід до гармонії. Іншими словами «інха» - це «мирна реакція», досить важлива для колективістського суспільства, де суттєвим консенсусом є «мир» для підтримки гармонії. Мир – розумівся як принцип ненасильства і як відсутність війни, конфліктів, страждань. Спираючись на філософські вчення конфуціанства, східні люди завжди прагнули до миру, який вони вважали частиною гармонії та світогляду.

Конфуцій в одній із своїх розмов з учнями висловив досить цікавий погляд на поняття «мир» та «гармонія». Він не заперечував наявність війська в державі: «У державі повинно бути достатньо їжі, зброї, і народ повинен довіряти своєму правителю». Тоді один з його учнів запитав: «Чим можна пожертвувати в разі крайньої необхідності?» Конфуцій відповів: «Можна та слід відмовитися від зброї» [6].

Корейська криза – 2013, таке визначення отримав конфлікт між Кореями та набрав такого розмаху, що весь світ уже очікував війни. Багато держав напевно чекали, що ось уже скоро виникне війна. Але, враховуючи давню традицію як детермінанту та модус вчення Конфуція про мир та гармонію, зробили зупинку у цьому конфлікті. Пак Кин Хе-президент Південної Кореї заявила про те, що її країна прагне поліпшити відносини з Північчю на основі діалогу і довіри і тим самим закласти фундамент для мирного об’єднання півострова [5].

Нагадаємо, в останні тижні військова риторика Пхеньяна, спрямована на адресу Сеула, вщухла. Наприкінці травня 2013 року Північна Корея запропонувала провести переговори про відновлення діяльності промислового комплексу Кесон, раніше закритого у зв’язку

з напруженістю на півострові. Північна Корея також висловила бажання укласти мирний договір з Сеулом, який замінив би угоду про перемир’я, підписану після Корейської війни.

Напруженість між Північчю і Півднем виникла, коли в грудні 2012 року Північна Корея запустила ракету із супутником, а в лютому 2013 року провела ядерне випробування. Міжнародна спільнота відреагувала на дії північнокорейської влади новими санкціями [4].

Економічний розвиток у Південній Кореї, як і в інших країнах, неминуче веде до зростання індивідуалізму, ослаблення позаекономічного контролю над людиною з боку суспільства, жіночої емансипації, поступового переходу до державних органів ряду функцій, що раніше належали родині або сусідській громаді. Ідеалом у конфуціанській традиції вважалася патріархальна сім’я, в якій під одним дахом жили представники трьох, а то й чотирьох поколінь. Виняткову роль у сім’ї грав старший син, який брав на себе основний тягар турботи про батьків у старості, а також здійснював жертвопринесення перед поминальними таблицями предків. Народження і виховання дітей поряд з турботою про старих батьків вважалися найважливішими обов’язками людини. Втім, за традиційними уявленнями, ці два обов’язки зливалися в один, бо відсутність синів конфуціанство розглядало як важкий випадок синівської нешанобливості. Чималу роль у прагненні мати побільше синів грали і економічні причини - багатодітність сприймалася як гарантія забезпеченості старості [7].

Загалом ці традиції живі і в наші дні. Сім’я у корейців грає в повсякденному житті куди більшу роль, ніж у переважній більшості народів інших розвинених держав, будучи головним джерелом соціальних гарантій, матеріальною та моральною страховкою у разі невдач. Розмиванню традиційних уявлень також сприяли масова міграція молоді в міста і промислове зростання, що докорінно змінили спосіб життя корейця, який із селянина перетворився на службовця. Найважливішим фактором, що сприяв кризі традиційної моделі сім’ї, стало поширення жіночої освіти. У школі і в університеті корейки знайомилися з західними уявленнями про стосунки статей, про поділ ролей у сім’ї. Звичайно, ці уявлення вступали в конфлікт з традиційними поглядами, якими вони переймалися в сім’ї. Тим не менш, досить важко визначити, протягом якого часу вдається зберігати той унікальний баланс між традиціями та інноваціями, який є важливою умовою для прискороного економічного розвитку країни.

Патерналізм як важливий модус всієї економічної структури південнокорейської

соціальності на державному рівні означає, що все суспільство представляється як сім'я, главою якої (батьком) є держава. Держава визначає, що добре і що погано, розподіляє блага з урахуванням місця кожного в ієрархічній системі влади. Всі громадські організації мають право на існування лише як механізми, що зміцнюють владу. Відносини патерналізму характерні для таких суспільств, як Південна Корея, де є і сьогодні сильні традиції громади.

Велика світова економічна криза, яка захопила все суспільство, принесла свій позитивізм в економіку Південної Кореї, яка з користю провела складні роки, використавши кризу для зростання цінової конкурентоспроможності, майже без втрат для нецінової конкурентоспроможності. Дослідники відзначають, що великі економіки, що розвиваються (включаючи Південну Корею), значно поліпшили на майбутнє свій прогрес. Південна Корея стала однією з небагатьох великих розвинених економік, оцінка конкурентоспроможності яких виросла після кризових років. Патерналістична система управління здійснює і сьогодні свій вагомий відбиток на світогляд та все південнокорейське суспільство.

На рівні південнокорейської економіки патерналізм проявляється в наступних рисах: 1) у системі довічного найму. Це створює для постійних працівників (до 30% робочої сили) атмосферу сімейних постійних відносин, знімає відчуженість працівників від фірми; 2) в отриманні величезної допомоги при виході

на пенсію за принципом: «один місячний оклад за кожен відпрацьований у фірмі рік»; 3) у системі автоматичного підвищення зарплати в залежності від віку та стажу безперервної роботи, що забезпечує реалізацію принципу «старшинства»; 4) у підготовці кадрів, яка передбачає обов'язкове регулярне підвищення кваліфікації та забезпечує посадове просування; 5) у планомірному переміщенні кадрів з одного підрозділу в інший, що покращує взаємодію між підрозділами, підсилює почуття відповідальності за всю фірму.

Використання традицій патерналізму дозволило Південній Кореї досягти великих успіхів в економіці, привело до так званого «Корейського економічного дива на річці Ханган» [4].

Висновки. Відроджуючи національний світогляд, самосвідомість, культурні традиції Південної Кореї, детермінанти та модус південнокорейського суспільства, це демократичні цінності, культурна традиція Південної Кореї, яка дає можливість здійснити внесок у справу зміцнення миру і процвітання на планеті. Безпека Південної Кореї повинна забезпечуватися шляхом балансування інтересів великих держав, врахування спільних інтересів та бажань усіх держав, розширення діалогу і співпраці, і поліпшення відносин з союзниками Кореї. Міцний мир ґрунтується не на залежності, а на взаємозалежності; міцний мир досягається не шляхом ізоляції від інших країн, а шляхом створення відкритого суспільства, заснованого на принципах національної самосвідомості.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Завадская Е. В. Культура Востока в современном западном мире / Е. В. Завадская. – М. : Наука, 1977. – 168 с.
2. Куротченко К. В. Принципы общения и взаимоотношений в корейском обществе [Электронный ресурс] / К. В. Куротченко. – Режим доступа : <http://choson2005.narod.ru>
3. Курмызов А. А. Идеи чучхе и идеология чучхесон: попытка сравнительного анализа. Коре сарам <http://kore-saram.ru/Kurmizov-A-A-Idei-chuchhe-i-ideologiya-chuchheson-popitka-sravnitel'nogo-analiza>
4. КНДР и Южная Корея договорились начать переговоры. http://world.lb.ua/news/2013/06/06/204325_kndr_yuzhnaya_koreya_dogovorilis.html
5. Пекин и Сеул призывают к мирному решению проблемы денуклеаризации Корейского полуострова / Укр – інформ. http://www.ukrinform.ua/rus/news/pekin_i_seul_prizivayut_k_mirnomu_resheniyu_problemi_denuklearizatsii_koreyskogo_poluostrova_1533329
6. Traditional society and culture of the East. Library of Congress Hall: The Politics and Spirituality [Electronic resource]. – Mode of access: www.loc.gov
7. Key Values and Norms [Electronic resource]. – Mode of access : <http://www.korea4expats.com>

Стаття надійшла до редакції 30.07.2013

REFERANCES:

1. *Zavadskaya Ye. V.* Kultura Vostoka v sovremennom zapadnom mire (Culture of the East in the modern western world). М.: *Nauka*, 1977. – 168 p.
2. *Kurotchenko K. V.* Printsipy obshcheniya i vzaimootnosheniy v koreyskom obshchestve (Principles of communication and relationships in Korean society). Mode of access: <http://choson2005.narod.ru>
3. *Kurmyzov A. A.* Idei chuchkhe i ideologiya chuchkheson: popytka sravnitel'nogo analiza (Juche ideology and chuchheson: an attempt comparative analysis). Mode of access: <http://kore-saram.ru/Kurmizov-A-A-Idei-chuchhe-i-ideologiya-chuchheson-popitka-sravnitel'nogo-analiza>

4. KNDR i Yuzhnaya Koreya dogovorilis nachat peregovory (North Korea and South Korea agreed to begin negotiations). Mode of access: http://world.lb.ua/news/2013/06/06/204325_kndr_yuzhnaya_koreya_dogovorilis.html
5. Pekin i Seul prizyvayut k mirnomu resheniyu problemy denuklearizatsii Koreyskogo polu ostrova (Beijing and Seoul are calling for a peaceful solution of the problem denuclearization of the floor Islands). *Ukr – inform*. Mode of access: http://www.ukrinform.ua/rus/news/pekin_i_seul_prizivayut_k_mirnomu_resheniyu_problemi_denuklearizatsii_koreyskogo_poluostrova_1533329
6. Traditional society and culture of the East. Library of Congress Hall: The Politics and Spirituality. Mode of access: www.loc.gov
7. Key Values and Norms. Mode of access: <http://www.korea4expats.com>

Семенюк Ігор Валентинович - кандидат філософських наук, доцент
Класичний приватний університет
Адреса: 69000, Україна, м. Запоріжжя, вул. Жуковського, 66, ауд. 420
Телефон: +38 (061) 764 42 91, E-mail: igori.semenyuk@gmail.com

Semeniuk Ihor Valentynovych - PhD in philosophy, associate professor
Classic private university
Address: 66, Zhukovsky Str., r. 420, Zaporozhye, 69000
Phone: +38 (061) 764 42 91, E-mail: igori.semenyuk@gmail.com